

Aleksander Lasocki

Pytania i odpowiedzi prawne

Palestra 19/12(216), 45-47

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

postulować wprowadzenie odpowiednich form oddziaływania społecznego, które by zapobiegały przestępczości przez niedopuszczenie do psychiki ludzkiej stanu predysponującego do popełnienia przestępstwa.

2. Dzieciobójstwo w Polsce Ludowej nie stanowi problemu społecznego i należy do przestępstw popełnianych dość rzadko, i to tylko w wyjątkowych okolicznościach. Jest to wynikiem wprowadzenia nowego ustroju, wprowadzenia szeregu instytucji prawnych zrównujących status dziecka pozamałżeńskiego ze statusem dziecka małżeńskiego, podniesienia stopy życiowej i poziomu intelektualnego wszystkich obywateli, propagowania akcji świadomego macierzyństwa, zapobiegania niepożądaney ciąży oraz jej przerywania zgodnie z zaleceniami lekarskimi i przepisami ustawy z dnia 27.IV.1956 r. o warunkach dopuszczalności przerywania ciąży (Dz. U. Nr 12, poz. 61).
3. Poza przepisami o charakterze represyjnym państwo powinno energiczniej aniżeli dotychczas:
 - propagować zasady życzliwości w stosunkach międzyludzkich,
 - polepszać warunki życia rodziny,
 - prowadzić poszerzone poradnictwo psychoterapeutyczne,
 - rozszerzać funkcjonowanie poradni świadomego macierzyństwa, stacji opieki nad matką i dzieckiem, żłobków, przedszkoli i innych, gdyż są to najlepsze środki w walce z dzieciobójstwem.

PYTANIA I ODPOWIEDZI PRAWNE

PYTANIE:

Jaki jest właściwy tryb postępowania dla dochodzenia roszczeń przez uprawnione osoby w razie złożenia wywłaszczeniowej sumy odszkodowania do depozytu sądowego (art. 27 ust. 2 ustawy z dnia 12 marca 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości — Dz. U. z 1974 r. Nr 10, poz. 64)?

ODPOWIEDZ:

Artykuł 27 ust. 2 ustawy wywłaszczeniowej przewiduje złożenie do depozytu sądowego odszkodowania wywłaszczeniowego w wypadku, gdy osoba w toku tego postępowania została ustalona jako uprawniona do otrzymania powyższego odszkodowania i została wymieniona w decyzji o wywłaszczeniu stosownie do art. 23 ust. 1 pkt 4 ustawy wywłaszczeniowej, jednakże odmówiła przyjęcia tego odszkodowania. Przepis ten jest więc odpowiednikiem w sferze cywilnej art. 486 kodeksu cywilnego (dawniej art. 232 kodeksu zobowiązań).

Artykuł 27 ust. 2 ustawy wywłaszczeniowej przewiduje jeszcze inne wypadki złożenia do depozytu sądowego odszkodowania wywłaszczeniowego, nie wymienia ich jednak, lecz tylko określa ogólnie, że ma to mieć miejsce wówczas, kiedy „wyplata odszkodowania osobie uprawnionej natrafia na przeszkody prawne”. Te przeszkody prawne to stany i sytuacje, które w zasadzie będą się sprowadzały najczęściej do przyczyn uzasadniających wystąpienie o zezwolenie na złożenie do

depozytu sądowego w myśl art. 467 k.c. (dawniej art. 237 § 1 k.z.), przy czym przeważnie będzie to dotyczyć sytuacji, gdy w toku postępowania wywłaszczeniowego ujawni się, że właściciel wywłaszczanej nieruchomości zmarł, a jego spadkobiercy są nie znani lub nie wylegitymowali się jeszcze właściwie, albo że istnieje spór między nimi lub między współwłaścicielami nieruchomości co do tego, jaki jest udział każdego z nich w sumie odszkodowania, albo wreszcie że do odszkodowania tego zgłasza pretensje jeszcze inna osoba. W postępowaniu dotyczącym zezwolenia na złożenie sumy do depozytu sądowego i wypłaty z tego depozytu, sam zakres rozpatrywania sprawy przez sąd jest nader ograniczony, przy czym przypomnienie w tej mierze przepisów poprzednio obowiązujących, zbieżnych z obecnie obowiązującymi, wydaje się pożądane dlatego, że poglądy i orzecznictwo na te tych przepisów dawnych zachowały swą aktualność.

Unormowania dawnego dekretu z dnia 20 grudnia 1946 r. o postępowaniu dotyczącym złożenia przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego lub na zachowanie (Dz. U. z 1947 r. Nr 8, poz. 41), nie różniące się w swej istocie od obecnie obowiązującego rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 24 września 1965 r. o zasadach i trybie postępowania w sprawach o złożenie przedmiotu świadczenia do depozytu sądowego (Dz. U. Nr 42, poz. 261), przewidują przy rozpatrywaniu wniosku o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego, że sąd nie bada prawdziwości twierdzeń zawartych we wniosku, ograniczając się wyłącznie do oceny, czy według przytoczonych okoliczności złożenie do depozytu jest prawnie uzasadnione (art. 5 § 1 dekretu i § 1 rozporządzenia).

Decydując więc o zezwoleniu na złożenie sumy odszkodowania do depozytu w trybie nieprocesowym (art. 692—694 k.p.c.), sąd „bada jedynie stronę formalną sprawy depozytowej, ograniczając się do sprawdzenia, czy zostały zachowane przepisy formalnotechniczne dopuszczające złożenie do depozytu sądowego, nie bada natomiast, czy złożenie do depozytu jest uzasadnione pod względem materialnoprawnym. Merytoryczne rozstrzygnięcie o materialnoprawnych podstawach złożenia do depozytu sądowego następuje w razie potrzeby w procesie”¹.

Wydanie sumy z depozytu sądowego może nastąpić pod warunkiem, że żądający będzie tą osobą uprawnioną, która została wskazana we wniosku o zezwolenie na złożenie do depozytu sądowego (art. 693 pkt 4 k.p.c.). Będzie to miało miejsce m. in. wtedy gdy we wniosku wskazano, że odszkodowanie przypada spadkobiercom, oni zaś wylegitymują się postanowieniem o stwierdzeniu nabycia spadku, przy czym nie będą zachodziły takie czy inne względy przemawiające przeciwko wydaniu depozytu, jak np. spór co do wysokości udziałów spadkowych. Jeżeliby bowiem już w postępowaniu wywłaszczeniowym taki spór istniał (podobnie jak spór pomiędzy współwłaścicielami), to tego rodzaju „spór między właścicielami co do zakresu ich uprawnień wynikających z łączącego ich stosunku współwłasności nie został poddany właściwości organu administracji państwowej, orzekającego o wywłaszczeniu i odszkodowaniu, jest więc sporem dotyczącym stosunków z zakresu prawa cywilnego, podlegającym rozpoznaniu w drodze sądowej”². Jednakże rozstrzygnięcie tego sporu nie jest możliwe przez sąd, który ma decydować o wydaniu sumy z depozytu. Albowiem „w razie złożenia do depozytu sumy pieniężnej na tej podstawie, że powstał spór, kto jest wierzycielem, sąd w postępowaniu nieprocesowym nie rozstrzyga, komu z uczestniczących w sporze przysługuje sporna wierzytelność”³. W wypadku takim „wierzyciel musi się wylegitymować przed sądem,

1 Komentarz do kodeksu cywilnego, Warszawa 1972, t. 2, s. 1151.

2 Wyrok SN z dnia 14 lipca 1972 r. III CRN 607/71, OSNCP 4/1973, poz. 64.

3 Komentarz do kodeksu cywilnego, jw., s. 1151.

który decyduje o wydaniu depozytu, tj. wykazać swoje prawo do otrzymania depozytu, ale wykazać to prawo może tylko wyrokiem prawomocnym sądu zapadłym w postępowaniu spornym rozstrzygającym spór tego wierzyciela z pozostałymi osobami zgłaszającymi pretensję do depozytu i przyznającym temu wierzycielowi prawo do otrzymania depozytu, bądź ugodą zawartą pomiędzy tymi osobami”, gdyż „rzeczą wierzyciela, który chce otrzymać przedmiot świadczenia, jest wystąpić do właściwego sądu o rozstrzygnięcie sporu z pozostałymi pretendentami i o przyznanie prawa otrzymania depozytu. Spory takie mogą być rozstrzygane tylko w postępowaniu spornym”⁴.

Jeżeli natomiast własność wywłaszczonej nieruchomości przysługuje innej osobie niż tej, która jest ujawniona w księdze wieczystej, zbiorze dokumentów lub w innej dokumentacji zebranej w postępowaniu wywłaszczeniowym (art. 16 ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy wywłaszczeniowej), a tytuł własności tej innej osoby wynika z zasiedzenia, to legitymacja do żądania wydania sumy odszkodowania z depozytu musi być wykazana prawomocnym postanowieniem, uzyskanym w trybie art. 609—610 k.p.c., a jeśli chodzi o gospodarstwo rolne, to ewentualnie aktem własności ziemi na zasadzie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250). Skoro jednak wylegitymowanie się tego rodzaju ma nastąpić, to ma to być orzeczenie wydane na skutek żądania stwierdzenia zasiedzenia i powinno ono być zawarte w sentencji orzeczenia, a nie występować jako przesłanka rozstrzygnięcia w innej sprawie i w innym trybie, w których możliwe jest rozpatrzenie żądania uwzględnienia zasiedzenia, zgłoszone w formie zarzutu⁵.

Pewna wątpliwość może się tu nasuwać, czy sąd depozytowy uzna za całkowicie wystarczające przedstawienie prawomocnego orzeczenia stwierdzającego zasiedzenie nieruchomości wywłaszczonej. Skoro bowiem do depozytu sądowego złożone zostało odszkodowanie za wywłaszczenie dla właściciela, a tytuł własności wynika z orzeczenia o zasiedzeniu, to wydaje się, że powinno to być właściwym dowodem legitymującym i na tej podstawie powinna nastąpić decyzja o wypłacie jeszcze bez żądania wyroku ustalającego, że złożone do depozytu odszkodowanie przypada osobie, która na podstawie zasiedzenia własność uzyskała.

adw. Aleksander Lasocki

⁴ Z uzasadnienia uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1951 r. C 21/51, OSN III/1951, poz. 62.

⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1951 r. ŁC Prez. 741/50, OSN I/1951, poz. 2.

NOTATKI

1.

Sprawozdanie z IV Międzynarodowego Kongresu Kryminologów Europejskich Państw Socjalistycznych

W dniach od 29 września do 2 października 1975 r. odbył się w Warnie IV Międzynarodowy Kongres Kryminologów Europejskich Państw Socjalistycznych poświęcony przestępczości młodzieży. Tematem omawianym na Kongresie była: „Przestępczość nieletnich i walka z nią w warunkach dużego miasta w państwie